Zvonko Karanović

DEMONI U BORDELU

ČOVEK BEZ PROŠLOSTI

Prišao je ogledalu i dugo zurio u opuštene kožne kesice ispod očiju, u vodenasto tkivo zasićeno nikotinom i alkoholom.

Taj umorni spoljašnji krajolik u koji je gledao bio je jednako tužan kao i unutrašnji.

Dok se okrenuo, čitav jedan ljudski svet je nestao iz njegovog života.

Planeta će ostati biljkama, ljudi su predodređeni za beskraj – prisetio se reči jednog francuskog pisca.

Bezuspešno je pokušavao da u reči: *večnost* pronađe bar delić utehe, kada se našao u vozu.

Kompozicija je bila sablasno prazna, hladna i slabo osvetljena.

Bio je jedini putnik u njoj.

Zaustavio se u vagon-restoranu.

Glas iz zvučnika je monotono ponavljao:

Ne učestvuj na aukciji književnosti, tom karnevalu ogledala.

Izgradi svoj tržni centar, zastakli svoj Vavilon.

Probij se kroz mećavu paperja.

Ne deformiši stvarnost.

Spali sve deponije izgovora.

Ne učestvuj na aukciji književnosti... Zastakli svoj Vavilon...

Trgnuo se kad je ponovo začuo: *deponije izgovora*...

I dalje je stajao pred ogledalom i zurio u svoje iznureno lice.

Uzdahnuo je i izašao na terasu.

Soliteri u daljini ličili su na krstarice usidrene u mraku.

Zatvorio je oči i kada ih je ponovo otvorio prostor ispred njega bio je skoro pust.

Soliteri su bezglasno nestajali u noći i on je začuđeno gledao kako ga i spoljašnji svet napušta.

Mesec se smeškao, bez namere da preduzme nešto.

MUZEJ USPOMENA

Sedeo je u jeftinoj fotelji od veštačke kože i tupo zurio u natpis na zidu: Čovek se mora potruditi da ga uzimaju za ozbiljno.

Pogled mu je skliznuo na vitrinu na kojoj su stajali prašnjavi gramofon odavno van upotrebe, uramljena fotografija nasmejane devojke i knjiga pesama *Boravak u paklu*.

Dugo je zadržao pogled na nasmejanoj devojci.

Nekada su on i ona gospodarili svetom iz kreveta kao Džon i Joko, ali ona ga je odavno napustila, svet kakav je poznavao odavno je iščezao, on sam postao je bleda senka nekadašnjeg sebe.

Polako se pridigao, otišao u kuhinju i vratio se s malom sekirom.

Prvo je smrvio ram.

Potom je snažnim udarcem sečiva zdrobio plastični poklopac gramofona, bacio gramofon na pod i divljački ga izgazio.

Nekoliko trenutaka je gledao u lom pred sobom, a onda je uzeo knjigu sa vitrine.

Nije želeo da je odmah pocepa na komade.

Vratio se u fotelju i polako, skoro sadistički, počeo da kida list po list povremeno se zaustavljajući da pročita pokoji nasumice odabran stih.

Kada su mu u rukama ostale samo korice, pun zadovoljstva pogledao je u natpis na zidu.

Napolju se mrak zgušnjavao u potmulo režanje, unutra su razbacane stvari činile novi, potpuno svež i neočekivan poredak.

KOMESAR

Sa zanimanjem je odgledao film o životu političkog komesara nekakve neimenovane ekstremističke organizacije (ili je to možda bio samo san koji je sanjao kada je popodne prilegao da odmori posle posla?).

U filmu (snu?), Komesar je klečao pred raspećem i molio se:

Bože, zašto sam tako slab? Bože, zašto mi ne pokažeš put... – ridao je poput očajnika pred zatvorenim vratima, a zatim obrisao suze, obukao kožni mantil do zemlje i za pojas zatakao revolver.

Spadale su mu mrežaste čarape ispod kožnih pantalona dok je prkosio izbezumljenom vetru koji je kovitlao papire po ulicama, spadala mu je mrežica za kosu ispod kožne kape dok je jurio kroz kancelarije dnevnih novina u kojima je radio.

Njegovi zadaci bili su jednostavni: Cenzura nepodobnih! Zastrašivanje neodlučnih! Likvidacija neposlušnih!

A onda opet, jutrom bdenje pred raspećem, suze, molitve, neuslišene molitve.

I opet, smrknuto lice na izlasku iz kuće i odlazak na radno mesto, u orman na kojem stoji natpis: *Jesus Just Left Chicago*...

Pitao se da li se poruka tog filma (sna?) krije u ideološkom fanatizmu glavnog junaka koji crpi snagu iz duboke religioznosti ili u lirskom jedinstvu ekstrema njegove javne i tajne ličnosti.

Nije mogao da odgonetne ni simboliku reči: *Jesus Just Left Chicago*, verovatno je samo režiser filma (sna?) znao odgovor.

Sklonio je raspeće u fioku komode i počeo da se sprema za izlazak.

Proleće je najavljivalo vulgarno razgolićavanje žena, ofanzivu muškog šarma, razbacivanje novcem.

Pre nego što je izašao iz stana, u džep od jakne je stavio široku izolir-traku da je sebi zalepi preko usta ukoliko padne u iskušenje da se razneži pred nekim od tih izazova.

PREOBRAŽAJ

Uhvaćen u mrežu prevelikih očekivanja, pogrbljen od neprestanog tapšanja po ramenima, živeo je povučeno, po savetima koje je dobio od roditelja.

Nije mogao biti naivniji.

Statirao se u sopstvenom životu bez velikih ambicija, i našao se potpuno zatečen udarcima koje je dobio onog trenutka kada je promolio glavu u javni život.

Iznenadio je sam sebe željom da se suprotstavi, inatom da se ne povuče, smišljanjem osvete neprijateljima koji su vrebali iza sjajnih fasada nedeljnika, obitavali u gnjecavom sivilu dnevnih novina, krili se plastičnom gustišu internet stranica.

Zahvaljujući njima, u sebi je otkrio predele brutalnosti, tajna postrojenja za proizvodnju mraka koja su radila čak i kada je spavao.

Otkriće tog novog, izvitoperenog sveta dalo mu je ogromno samopouzdanje u uspinjanju društvenom lestvicom.

Ljudi su počeli da zaziru od njega, da uvažavaju njegove novootkrivene moći.

Jedino njegova žena nije mogla da se pomiri sa saznanjem da on više nije onaj isti *za koga se udala*.

I dalje je od njega zahtevala *ljubav* i *razumevanje*, čemu se on smejao kao ženskoj površnosti.

Zaposlio se u industriji prerade zagađenog vazduha u sveže snove i nije imao vremena za gubljenje.

Želeo je što pre da se dokaže.

AVIONI BUDUĆNOSTI

...Čvrsto je stezao veslo, kojim je oprezno, skoro sa strahopoštovanjem, zasecao tamnu površinu reči, rečenica, tačaka, zareza, ravnomerno, levo-desno, levo-desno.

Neprijatelj je vrebao duž obale, patrolirao naoružan sumanutom tehnologijom: mobilnim telefonima, internet mrežom, spravama za čitanje elektronskih knjiga.

Sa svetim spisima na srcu, sa drvenom kašikom i činijom u pastirskoj torbici, nadao se da će mu umaći.

Prošao je tešku deonicu gde su ga brzaci rečenica bacali na oštre stene eksperimentalne proze, nosili ka opasnim virovima književnih teorija, i nekako se domogao mirnog toka.

Trenutak predaha dobro će mu doći, ali zloslutni zvuk koji se čuo postajao je sve jači.

Video je avione kako jedan za drugim uzleću i odlaze... i ostavljaju ga samog...

Probudio se u znoju, boreći se za vazduh.

Neprestano je sanjao taj, jedan te isti san, kako je ostavljen od svih.

Ustao je umoran, obrijao se, obukao odelo i krenuo na posao.

Bezvoljno se peo mermernim stepeništem obrazovne institucije u kojoj je radio.

Čekao ga je naporan dan: plovidba plićacima linearnog pripovedanja, komandovanje porcelanskim vrapcima-boemima s dugim bradama, izvođenje pirueta na tankom ledu književne tradicije.

Zavrnuo je rukave i još marljivije nego inače nastavio da savija mlado drveće samo na jednu stranu.

PODIGNUTE ZAVESE

Čitao je kratke pesme Roberta Bolanja (zvale su se *Snovi* i bile obeležene brojevima), u kojima su glavni protagonisti bili književnici, filozofi, istorijske ličnosti, poznate javne ličnosti.

To kao da je podiglo nekakve zavese u njegovoj glavi, pa je i sam počeo da sanja:

Nalazi se u malom pozorištu, bez publike. Marsel Prust mu na svakih pet minuta donosi novi buket belih ruža i stavlja ih pred njega. Oskar Vajld u odeći batlera bez reči uzima te bukete i odnosi ih negde van vidokruga (na deponiju?). Na improvizovanom postolju, on, nag, drhti od straha.

Radi kao filmski agent i zastupa Franca Kafku. Odlazi do Dejvida Linča, koji za svoj budući film o Francu Kafki planira Franca Kafku za glavnu ulogu, i postavlja mu ultimatum: Franc Kafka će glumiti Franca Kafku jedino pod uslovom da se odrekne honorara. Dejvid Linč na to odmahuje rukom.

On je Pepeljuga oko koje u polukrugu stoji sedam mladih nemačkih pesnika: Brinkman, Fauser, Born, Teobaldi, Delijus, Handke i Vondraček. Pruža ruke ka njima (kao ka deci) i kaže: Nažalost, svi ćete biti mrtvi pre nego što postanete slavni. Osim tebe Vondraček, ti nećeš biti slavan ni kada umreš.

Potom je prestao da sanja ili je samo prestao da se seća svojih snova.
Prvi sledeći san koji je zapamtio bio je:

Penje se pokretnim stepenicama u robnoj kući. Neka žena u strašnoj žurbi, u želji da ga pretekne, gurne ga, on pada na leđa i glavom udara o metalnu ivicu stepenika. Budi se u bolnici i prvo što pita je: Ko sam ja?

JEDNO OBIČNO POPODNE

Čim je otpratio ženu kod majke na nekoliko dana, spremio se i pošao do dragstora da nabavi piće.
Imao je vikend pred sobom da bude sam.
Dobro raspoloženje koje je imao počeo je da mu kvari komšija kojeg je sreo na izlazu iz zgrade, a koji mu se, dok su razgovarali, sve vreme značajno smeškao i saučesnički klimao glavom (a na rastanku ga i potapšao po ramenu), kao da je time želeo da mu stavi do znanja *da zna*.
Potom se frizerka, kod koje se tog popodneva šišao, bez ikakvog pravog povoda raspričala o njihovoj novoj, *veoma zgodnoj* pripravnici, sedamnaestogodišnjoj učenici srednje frizerske na praksi u prvoj smeni, kao da je želela da mu je preporuči, što je, s obzirom da je bio više nego dva puta stariji od te devojčice, delovalo vrlo neumesno.
Na kraju ga je student književnosti sa drugog sprata, sa kojim je čekao lift i pričao, pozvao na žurku koju organizuje, nagovarajući ga time da će doći i studentkinje iz provincije *puštene s lanca*, što mu se učinilo kao nova provokacija.
Šta je sve troje želelo da mu kaže?
Da li nešto znaju ili samo sumnjaju?
Otključavao je vrata od stana, kada mu je zazvonio mobilni telefon.
Pogledao je u displej, broj je bio prikriven.
Nasmešio se i telefon prineo uhu.
Da, rekao je.
Imao je nečistu savest i morao je biti brutalan.

U BESPUĆIMA POEZIJE

Bio je to čudan san.
Iako nije pamtio svoje snove, ovoga se jasno sećao:

A: Dobar dan.
B: Dobar dan.
A: Izvinite, da li možda imate odbleske sunca na šumskoj stazi?
B: Pokušajte sutra, možda dobijemo neku količinu.
A: A kapi rose sa tek izniklog lišća?
B: Nemamo.
A: Metafizičke proplamsaje svetla umirućeg dana?
B: Nemamo ni to.
A: Pa, Vi ništa nemate!?
B: Izvinite, odakle vam ovaj broj?
A: Od Aligijerija. Lično mi ga je izdiktirao u snu.
B: A tako... Možda bismo ipak mogli da vam pomognemo.
A: Dajte mi nekog od liričara.
B: Odeljenje lirske poezije je na kolektivnom kampovanju u prirodi, tačnije u voćnjaku.
A: Da, da... Logično, zar ne?... Izvinite, a koga sam dobio?
B: Mrtvačnicu.
A: Pa upravo vas i tražim!
B: Rekli ste da tražite liričare.
A: Ne, pogrešio sam, tražim ekspresioniste.
B: Jeste li sigurni?
A: Apsolutno siguran... Izvinite, a s kim razgovaram?
B: Doktor Ben kraj telefona. Ben, Gotfrid Ben. A vi ste?
A: Kampuš, Alvaro de Kampuš.
B: Gospodine Kampuš, koliko je meni poznato, vama je potrebna trafika, a ne mrtvačnica.
A: Na trafiku upravo gledam, potrebna mi je mrtvačnica.
B: Ipak je u pitanju greška. Ovde odeljenje lirskih pesnika.
A: Ali rekli ste da je mrtvačnica.
B: Izvinite, pogrešio sam.
A: Onda, do viđenja. Javiću se sutra ponovo, povodom onih odblesaka sunca.
B: Do viđenja. Slobodno nazovite...

Pitao se odakle mu ovakav san.
On uopšte nije voleo poeziju, ponajmanje lirsku.
Ni za imena koja se pominju u snu nikada nije čuo.
Ličila su mu na imena fudbalera, naročito taj Alvaro de Kampuš, mogao se zakleti da je to neki portugalski internacionalac, a i taj Aligijeri... on bi mogao biti Argentinac, eventualno Italijan, neki vezni klupski igrač.

Jedino mu ime tog Bena, Gotfrida Bena nije odavalo utisak da ima veze s fudbalom, uostalom, predstavio se kao doktor.

Ipak, zamislio ga je kao vlasnika fudbalskog kluba, s ogromnom stomačinom, s čašom viskija u desnoj i tompusom u levoj ruci, kako poslovnom partneru recituje gadosti u uho.

Zamislio je potom i sebe, kako izbačen iz majušnog tobogana leti visoko, probija nevidljivu opnu tog sna i pada na ogromnu srebrnu jelku grana otežalih od snega.

Tu je već bio na svom terenu, što mu je predstavljalo veliko olakšanje.

SLUČAJ SLUŽBENIKA REKLAMNE AGENCIJE

Oslobodi reči! Oslobodi misli! Oslobodi um! – urlao je na sebe, izolovan u *Kreativnoj zoni*, svojoj radnoj sobi površine dvanaest kvadrata.

Da su ga komšije mogle čuti, verovatno bi pomislile da je on nekakav pisac koji je zapao u kreativnu blokadu, i da urla iz čistog očaja.

Prevarili bi se.

Radio je kao kopirajter u marketinškoj agenciji, s privilegijom da posao obavlja od kuće.

Obično se budio oko dva popodne, odlazio u kuhinju u pidžami, i umesto doručka s nogu drmnuo nešto žestoko (lozu, vinjak, viski...), u zavisnosti šta je imao u vitrini za piće.

Redosled je potom bio ustaljen – popio bi nekoliko tableta za smirenje (bromazepam, diazepam, bensedin...) zbog nervoze oko mejlova i kašnjenja s isporukom slogana, potom još jednu rakiju pre ručka, pivo-dva posle ručka, predveče džoint za podizanje kreativnosti, uveče nekoliko piva ili buteljku belog vina da pijucka dok lomi glavu tražeći adekvatne reči (proleće, mladost, optimizam...) koje bi bespućima banalnosti pomogle da izgledaju manje jeftino, ili bar prihvatljivo običnom potrošaču.

Ni sam nije znao kako još uvek nije dobio otkaz.

Za godinu dana provedenih u firmi, od dvanaest projekata na kojima je radio ili sarađivao, uspeo je da realizuje samo dva.

Jedan od njih bio je postavljen baš u ulici u kojoj je živeo i mogao se videti sa njegove terase na četvrtom spratu.

Na bilbordu je poznata estradna zvezda reklamirala čaj za mršavljenje, dok su joj se ogromne grudi prelivale iz dubokog dekoltea i pretile da padnu na prolaznike.

Nije se ponosio svojim radom.

Čitav taj posao s reklamama bio je daleko od njegovih pravih interesovanja, bar tako je voleo da misli o sebi – da još uvek ima nekakva *prava* interesovanja.

U mladosti je pisao poeziju i dve zbirke pesama koje je tada objavio sve više su mu se činile kao nešto što ga može opravdati.

(Gnušao se potrošačkog društva, a ipak je na kredit kupio nov japanski automobil, koji je veoma malo vozio, i televizor sa LED ekranom, koji nije koristio.)

Ispio je pivo i izašao na terasu.

Praznu limenku hitnuo je na travnjak ispred zgrade, tiho opsovao i vratio se u sobu da nastavi rad.

Dole u blokovima nazirala se svetlost, obrisi života.

Ljudi su hodali trotoarom zagledani u vrhove svojih cipela, u ekrane svojih mobilnih telefona.

Kugla se okretala.

JEDAN ŽIVOT, JEDNA KARIJERA

Imao je mnogo sreće u genetskom ruletu.

Priroda je njegovu konstituciju proizvela savršeno poput nemačkih automobila, dugotrajnih i pouzdanih.

Još u detinjstvu je dobio najvažniji savet.

Crveni patuljak koji je živeo u dvorištu, rekao mu je: Ne smeš da postaneš žardinjera u pustinji porodičnih sećanja.

Iako nije imao ni nepunih deset godina, jasno je razumeo značenje tih reči.

Krenuo je oštro još u srednjoj školi.

Nastanjivao je nepoznate predele (najpre stidljivo, a onda svakodnevno), sumanuto menjao ploče na gramofonu, čitao knjige koje su osnaživali misli, patikama nerazumno habao beton u neprestanom kruženju ulicama...

Vrtelo mu se u glavi od bleštavih neonskih svetala pod kojima je hodao, ali to mu je samo pomoglo u odluci da se nikada ne zaposli.

I tu mu je dobro išlo.

Preskakao je neumoljive kazaljke jutra, odbijao da nosi odela i kravate, izbegavao burmu.

Godine su prolazile (novac je nekako pristizao), a on je živeo mnogo bolje i izgledao mnogo mlađe od svojih vršnjaka.

Nervi su mu prvi popustili, postao je razdražljiv, dekoncentrisan.

Dok je čistio sneg na parkingu ispred zgrade, udario ga je autobus.

Od trenutka kad su ga primili u bolnicu, pa do samog kraja, nije skidao naočare za sunce.

(Kao i obično, pridavao je sebi previše značaja.)

Prikovan za postelju, ugledao je crvenog patuljka, onog istog kojeg je sreo pre mnogo godina.

Patuljak mu je prišao i šapnuo na uho:

Sve je moglo da bude drugačije, ništa nije moglo da bude drugačije.

Znao je da su to poslednje reči koje će čuti.

Sećanja na slavne dane bila su mu dovoljna, sećanja na slavne dane nisu mu bila dovoljna.

Želeo je da živi još.

Imao je samo dvadeset i sedam godina, po dvadeset i sedmi put.